

Оксана Олегівна ХОРВАТОВА

к.ю.н., доцент, Національний Юридичний Університет ім. Ярослава Мудрого

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1467-3797>

e-mail: ksenja-mail@ukr.net

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ЛАЙФ

Статтю присвячено деяким особливостям інвестиційної діяльності страхових компаній, що надають послуги у сфері страхування життя, здоров'я та пенсійного забезпечення, а також їх цивільно-правовому регулюванню. Проаналізовано норми національного законодавства, що регулюють договір довгострокового страхування життя, зокрема з інвестиційним складником. Досліджено наукові підходи до розуміння інвестицій загалом та особливості здійснення інвестиційної діяльності страховими компаніями-ліф. Визначено цивільно-правовий порядок інвестування страховиками коштів, залучених від страхувальників за договором довгострокового страхування життя та за договорами інвестиційного страхування життя. Наведено приклади інвестиційної діяльності страхових компаній, що є лідерами ринку страхування життя.

Ключові слова: страховик, страхувальник, страхова компанія, страхова діяльність, страхування життя та здоров'я, інвестиційне страхування життя, пенсійна реформа, недержавне пенсійне забезпечення, інвестиції, інвестиційна діяльність

ВСТУП

Протягом багатьох років в Україні впроваджується пенсійна реформа та її третій рівень – недержавне пенсійне забезпечення. Реформування відбувається через незалежні фінансові інструменти, одним з яких є страхування життя, що проявляє свою дію через довгостроковий договір страхування життя. Одним з різновидів такого договору є договір накопичувального страхування життя з інвестуванням коштів. Понад двадцятирічний вітчизняний практичний досвід галузі свідчить про позитивні результати такого виду страхування життя. Однак законодавчого закріплення у повному обсязі він набув лише з прийняттям нового Закону України «Про страхування» у 2021 р. Водночас багато питань у потенційних споживачів страхових послуг у сфері страхування життя та здоров'я викликає саме інвестиційна діяльність страховиків, способи та засоби розміщення інвестицій, їх правове регулювання, гарантії цілісності та безпеки накопичення за всіма видами договорів страхування життя. Річ у тім, що саме за допомогою розміщення коштів страховиками в різні види інвестицій страхові компанії примножують як свої власні кошти, так і кошти, залучені за договорами довгострокового страхування життя з гарантованим інвестиційним бонусом.

Питання досліджуваної проблеми у сфері інвестицій загалом та їх співвідношення з страхуванням життя, особливості здійснення інвестиційної діяльності страховими компаніями розглядалися в деяких наукових працях вітчизняних вчених юристів та економістів, зокрема: Ю. Атаманової, А. Барановського, М. Бліхар, О. Вовчак, О. Василика, А. Василенко, Ю. Журавльова, Ю. Жорнокуй, П. Литвин, О. Шуміло, Р. Шишки, Ю. Хапко, В. Базилевича, Ю. Городніченко, Я. Гринчишина, В. Діба, О. Золотарьової, Г. Кулина, Л.В. Русул тощо. Сутність інвестиційної діяльності, інструменти її здійснення і правовий аспект страхового бізнесу розглянуто у працях В. Аленічева, Н. Нікуліної, М. Юлдашева, Т. Яворської та ін. Водночас саме правові особливості та проблеми інвестиційної діяльності страхових компаній, що надають послуги у сфері довгострокового страхування життя та здоров'я, залишаються поки що осторонь наукових інтересів юристів-науковців та практиків.

МЕТА статті – цивільно-правовий аналіз інвестиційної діяльності страхових компаній, що надають послуги в сфері довгострокового страхування життя.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Стаття ґрунтується на законодавчій базі України, нормах міжнародного права, працях вітчизняних вчених, а також на матеріалах національних періодичних видань, статистичних збірниках. У дослідженні застосовано методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Ринок страхування життя та здоров'я розвивається в Україні вже понад 20 років. І сьогодні, на початку 2024 р., коли в державі 10 років йде війна, страховий ринок загалом працює достатньо успішно, він є прибутковим та рентабельним, адаптується до нових реалій, що пов'язані з численними виплатами за договорами страхування життя через військову агресію рф.

Згідно зі статистичними даними на 1 січня 2024 р. в Україні зареєстровано та діє 12 страхових компаній life [1], тобто тих, що надають послуги виключно у сфері довгострокового страхування життя, здоров'я та пенсійного забезпечення. Активно працюють зараз лише 8 страхових компаній.

Статистичні дані свідчать про те, що за 10 місяців 2023 р. розмір премій зі страхування життя та здоров'я в сегменті life склав 3,6 млрд грн. Кількість договорів страхування життя протягом звітного періоду склала 1 175 583, де 1 032 862 фізичних осіб виступили страхувальниками та 3 952 812 осіб застрахованими [1]. З цього вбачається, що ринок страхування життя та здоров'я в Україні працює ефективно навіть за умови воєнного стану.

Водночас позитивним в сенсі розвитку ринку страхування життя та його правового регулювання є набуття чинності новим Законом України «Про страхування» від 18 листопада 2021 р. № 1909-IX [2], де в п. 3 ч. 2 ст. 4 визначено, що 21-им класом страхування є інвестиційне страхування життя. Головною суттю такого договору є довгострокове інвестування грошових коштів за допомогою договору страхування життя та отримання інвестиційного прибутку. Зазначимо, що новий Закон у пов-

ній силі почав діяти з 1 січня 2024 р. і важливо, на нашу думку, відмітити, що він кардинально по-новому підтримує та стимулює розвиток добровільного недержавного пенсійного забезпечення через інституцію страхування життя та здоров'я, а також інвестиційне страхування життя. А тому проаналізуємо сучасні цивільно-правові підстави договору інвестиційного страхування життя та особливості провадження страховиками інвестиційної діяльності.

Термін «інвестиції» походить від латинського слова *invest* – що буквально означає вкладення коштів [3, с. 260; 4, с. 32]. Інвестиції становлять «сукупність витрат, що реалізуються у формі довгострокового вкладення капіталу в різні сфери економіки» [5, с. 126]. Метою інвестицій вчені [4, с. 32] вважають «одержання підприємницького доходу, прибутку та відповідного відсотка від вкладеного капіталу». Цікавим вбачається визначення інвестицій як «вкладення капіталу у теперішній час з метою подальшого його збільшення в майбутньому» [6, с. 60]. Зі свого боку, Р.Б. Шишка та Н.С. Кузнецова погоджуються з твердженням про те, що поняття інвестицій і капітальних вкладень збігаються як загальне і окреме на тій підставі, що інвестиції вчиняються у формі капітальних вкладень; проте інвестиції можуть здійснюватися також в оборотні активи, і в інші фінансові інструменти, нематеріальні активи тощо [7, с. 108].

Чинне законодавство, а саме ст. 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність», розуміє під інвестиціями всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) та/або досягається соціальний та екологічний ефект. Такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери (крім векселів) та інші цінності тощо [8].

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), зокрема МСФЗ для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП), Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 28 «Інвестиції в асоційовані підприємства» та МСФЗ 4 «Страхові контракти» [9] тлумачать термін інвестиційна діяльність як діяльність, що пов'язана з придбанням й реалізацією необоротних активів та здійсненням фінансових інвестицій. Якщо ж інвестиційна діяльність стосується страхування, то інвестиційні контракти, які мають юридичну форму страхового контракту, але які не наражають страховика на значний страховий ризик, наприклад, страхові контракти життя, за якими страховик не несе значного ризику смертності, або страхові контракти з інвестиційною складовою, де в разі смерті власника страхового поліса страховик більше не зможе надавати послуги з управління інвестиціями та отримувати за це винагороду [10; 11], – означає буквально, що такі договори є нестраховими фінансовими інструментами або контрактами. Проте цей економічний збиток для страховика не відображає страхового ризику, так само, як і агент взаємного фонду не приймає на себе страхового ризику відносно ймовірної смерті клієнта [11]. Річ у тім, що основною метою договору страхування життя є накопичення та примноження грошових коштів в середньо- та довгостроковій перспективі, з фінансовим захистом життя та здоров'я страхувальника. Отже, потенційна втрата майбутньої винагороди за управління інвестиціями є недоречною для оцінювання розміру страхового ризику, який передає контракт.

Оскільки страхування є економічною категорією, то доречним буде звернутися також до визначення сутності інвестицій вітчизняними економістами. Так, Я.Д. Крупка тлумачить інвестиції як вкладення грошових, матеріальних та інтелектуальних цінностей в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою одержання прибутку або досягнення інших вигод [12]. Найбільш широко тлумачить інвестиції І.О. Бланк і розглядає їх як вкладення капіталу з метою його наступного збільшення [13, с. 9-12].

Здійснення інвестиційної діяльності є важливою умовою забезпечення економічного розвитку держави загалом, та суб'єктів підприємництва, зокрема. Одним із джерел інвестиційних ресурсів держави та бізнесу є використання коштів страхових компаній. Новий Закон України «Про страхування» № 1909-ІХ від 18 листопада 2021 р. чітко визначає вимоги до інвестиційної діяльності страховика. Так, страховик зобов'язаний формувати активи з дотриманням принципу розсудливості: 1) страховик зобов'язаний інвестувати лише в активи, ризики яких він може коректно визначати, відслідковувати, оцінювати, управляти ними та подавати звіти про них; 2) кошти повинні бути інвестовані так, щоб забезпечити належний рівень безпеки, якості, диверсифікованості, належну ліквідність та прибутковість активів (ч. 1. ст. 44 Закону) [2].

Інвестування дає можливість страховим компаніям розвивати свій бізнес і самостійно управляти ним, примножувати дохід та розподіляти його між клієнтами-страхувальниками відповідно до укладених договорів страхування життя. Також за рахунок інвестування страхових резервів відбувається нагромадження коштів для збільшення власних ресурсів.

Як зазначають вітчизняні вчені економісти, інвестиційна діяльність суттєво впливає на фінансовий стан страхових компаній, а правильно обрана інвестиційна політика є основою майбутнього прибутку та високої платоспроможності страхової компанії, що робить операції з інвестування необхідною умовою функціонування страхових компаній. Наводячи позитивний міжнародний досвід, В.П. Братюк, І.В. Майданченко [14, с. 69-71; 15, с. 41], зауважують на тому, що у розвинених країнах світу страхові компанії за обсягом інвестиційних вкладень перевищують загальноєвропейських інституціональних інвесторів – банки й інвестиційні фонди. Прибуток від інвестицій у зарубіжних страхових компаніях становить у середньому 20-30 % від сукупного доходу, у країнах СНД 3-10 %, а в Україні 2-3 %.

Аналіз питання пріоритетності страхової та інвестиційної діяльності вітчизняних страхових компаній свідчить про те, що переважна більшість вітчизняних страховиків (майже 53 %) вважає за доцільне заробляти кошти безпосередньо на страхових операціях, а решта віддають перевагу страховій та інвестиційній діяльності; 75 % страхових компаній за участю іноземного та вітчизняного капіталу надають перевагу страховій та інвестиційній діяльності. Водночас 58,4% усіх страхових компаній (life та non-life) за участю вітчизняного капіталу віддають перевагу страховій, а решта – страховій та інвестиційній діяльності [14, с. 69-71; 15, с. 41-44].

Страхова інвестиційна діяльність являє собою діяльність страхових компаній із вкладення їх власних і залучених ресурсів нині й отримання доходу в майбут-

ньому, має відповідати вимогам Закону України «Про інвестиційну діяльність» [8], Закону України «Про страхування» [2] та іншим нормативним актам, які регулюють правила розміщення страхових резервів. Загалом основною метою страхової інвестиційної діяльності можна вважати забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії страхової компанії та максимальної доходності від фінансових вкладень за мінімальних ризиків. Для цього законодавство [2] також встановлює вимоги до інвестиційної діяльності страховика. Так, страховик зобов'язаний формувати активи з дотриманням принципу розсудливості: інвестувати лише в активи, ризики яких він може коректно визначити, відслідковувати, оцінювати, управляти ними та подавати звіти про них; кошти повинні бути інвестовані так, щоб забезпечити належний рівень безпеки, якості, диверсифікованості, належну ліквідність та прибутковість активів. Національний Банк України як регулятор ринку страхових послуг, зі свого боку, має право встановлювати вимоги до активів страховика, зокрема до активів на покриття технічних резервів, обмеження на концентрацію активів та обмеження на активи, що мають відношення до пов'язаних із страховиком осіб (ст. 4 Закону «Про страхування»).

Отже, наведемо приклади успішної інвестиційної діяльності окремих страхових компаній life – лідерів сучасного ринку страхування життя, здоров'я та пенсійного забезпечення.

1. Приватне акціонерне товариство (ПрАТ) страхова компанія (СК) «МетЛайф» (MetLife) впевнено зберігає лідерство на українському ринку страхування життя останні кілька років. За брендом «MetLife» стоїть 155-річна історія, що почалася в США, де і розташований головний офіс. В Україні компанія працює вже понад 21 рік. СК «MetLife» є лідером українського ринку страхування життя та здоров'я, адже її клієнтами є 915 тис. громадян України. Частка ринку СК «MetLife» перевищує 46 %, тобто кожна четверта гривня, яку українці сплачують за страхування життя – це укладання договору страхування життя та здоров'я з компанією «MetLife».

Стосовно інвестиційної діяльності компанії, слід відмітити: станом на 31.12.2022 р. поточні фінансові інвестиції в Облігації внутрішньої державної позики становили 1 251 379 000 грн. Проте ПрАТ «MetLife» не інвестує в цінні папери інших підприємств та не розміщує кошти на депозитах в установах банків [16].

2. ПрАТ «ГРАВЕ Україна. Страхування життя». СК є дочірньою компанією австрійського фінансового концерну GRAWE і заснована 23 березня 1998 р. Слід наголосити на тому, що GRAWE був першим західним концерном, який прийшов в Україну в 1990-х рр. з метою впровадження в державі недержавного пенсійного накопичення. Сьогодні поряд з основною діяльністю, – наданням послуг у сфері страхування життя, здоров'я та пенсійного забезпечення, ПрАТ СК «ГРАВЕ Україна.

Страхування життя» інвестує частину залучених коштів в боргові та інші цінні папери. СК має такі фінансові активи [17, с. 38]: ті, які оцінюються за справедливою вартістю, зокрема: акції українських емітентів, зміни яких відображаються у складі іншого сукупного капіталу за період, вартість зазначених активів станом на 30 вересня 2023 р. становить 476 тис грн, на 30 вересня 2022 р. – 526 тис. грн, на 31 грудня 2022 р. – 243 млн грн; фінансові активи, які оцінюються за амортизованою собівартістю (облігації внутрішньої і зовнішньої державних позик України), вартість зазначених активів становить станом на 30 вересня 2023 р. – 3 928 561 000 грн та цінні папери іноземних держав – 54 851 000 грн, на 30 вересня 2022 р. – 3 725 508 000 грн, на 31 грудня 2022 р. – 3 938 001 000 грн. Цінні папери іноземних держав у портфелі ПрАТ СК «ГРАВЕ Україна. Страхування життя» подано казначейськими облігаціями уряду США, що відповідають зазначеним вимогам про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика і допущені до обігу на території України.

3. Іншим позитивним прикладом є інвестиційна діяльність СК «ТАС»: ПрАТ «СТРАХОВА КОМПАНІЯ «ТАС» (TAS Life). Інвестуючи кошти страхових резервів, компанія передусім переслідує такі основні цілі, як гарантування клієнтам повернення накопиченого капіталу в повному обсязі та забезпечення збереження купівельної спроможності грошей у часі. Компанія дотримується таких принципів інвестування, як безпечність, прибутковість, ліквідність, диверсифікація. Станом на 31.12.2023 р. [18] інвестиційний портфель компанії становить 4,5 млрд грн, де 37 % – депозити в банківських установах, 46 % – державні облігації (ОВДП+ОЗДП)¹, 14 % – корпоративні облігації, 3 % – нерухомість та інші активи. Фахівці компанії наголошують на тому, що у разі розміщення коштів у певний вид активів необхідним є врахування декількох факторів, зокрема: у разі розміщення депозитів в банках України передусім слід проаналізувати поточний стан банку, його фінансову звітність, ключові показники діяльності, інвестиційну та кредитну політику, репутацію акціонерів, наявність кредитного рейтингу і лише потім розглядати ставки запропонованої доходності, які пропонує банк; у виборі цінних паперів до уваги береться стан та перспективи галузі, в якій працює емітент, фінансові показники діяльності, кредитні рейтинги.

Цікавим з нашого погляду також є розподіл інвестицій компанії за валютами: відповідно до норм чинного законодавства клієнти страхової компанії мають можливість укладати договори страхування у гривні, а також з прив'язкою до долара США та в євро. Сьогодні 67 % договорів страхування життя від компанії TAS Life мають оплатну валюту гривню, 26 % – долар та 7 % – євро.

¹ Державні облігації України поділяються на облігації внутрішніх державних позик України, облігації зовнішніх державних позик України, казначейські зобов'язання та цільові облігації внутрішніх державних позик України. **Облігації внутрішніх державних позик України (ОВДП)** – державні цінні папери, що розміщуються виключно на внутрішньому фондовому ринку і підтверджують зобов'язання України стосовно відшкодування пред'явникам цих облігацій їх номінальної вартості з виплатою доходу відповідно до умов розміщення облігацій. **Облігації зовнішніх державних позик України (ОЗДП)** – державні боргові цінні папери, що розміщуються на міжнародних фондових ринках і підтверджують зобов'язання України відшкодувати пред'явникам цих облігацій їх номінальну вартість з виплатою доходу відповідно до умов розміщення облігацій.

Стосовно безпосередньо інвестиційного страхування, то згідно із запропонованими програмами «ТАС-Інвест» та «ТАС-Інвест валютний» здійснюється також управління інвестиціями за допомогою Компанії з Управління активами «ОТП Капітал».

4. СК «UNIQA». ПрАТ «СК «УНІКА ЖИТТЯ» є дочірньою компанією концерну «UNIQA Insurance Group» і працює на вітчизняному ринку з липня 2006 р. Сьогодні ПрАТ «СК «УНІКА ЖИТТЯ» входить в ТОП-5 компаній України зі страхування життя. Стосовно інвестиційної діяльності компанії, то слід відмітити, що депозитні кошти в установах банків станом на 31 грудня 2022 р. [19, с. 41-42] ПрАТ «СК «УНІКА ЖИТТЯ» мала депозити у декількох банківських установах із сукупною сумою депозитів та з урахуванням нарахованого доходу станом на 31 грудня 2022 р. – 50 547 000 грн або 100% від загальної суми депозитів в банках. Станом на 31 грудня 2022 р. у ПрАТ «СК «УНІКА ЖИТТЯ» процентну ставку за депозитами у гривні встановлено у діапазоні від 2,25 % до 6 % річних (станом на 31 грудня 2021 р.: у діапазоні від 4,25 % до 7 % річних) залежно від дати розміщення та строків погашення. Слід наголосити, що компанія розміщує депозити виключно в банківських установах, що відповідають найвищим рейтингам надійності за оцінками рейтингових агентств Fitch, Moody's, КредитРейтинг, Експерт Рейтин, Стандарт Рейтинг та ІВІ rating (дані кредитні рейтинги порівнюються за єдиною національною рейтинговою шкалою, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України № 665 від 26 квітня 2007 р. [20]).

ПрАТ «СК «УНІКА ЖИТТЯ» також інвестує кошти в облігації, зокрема: Облігації внутрішніх державних позик 2 405 681 000 грн та Облігації зовнішніх державних позик 201 625 000 грн. Станом на 31 грудня 2022 р. строк погашення державних облігацій України ПрАТ «СК «УНІКА», номінованих у доларах США, – 2023-2031 рр., дохідність до погашення – 2,77%-38,6% (на 31 грудня 2021 р. – строк погашення державних облігацій України, номінованих у доларах США, – 2022-2028 рр., дохідність до погашення – 2,96 % – 9,57 %). Станом на 31 грудня 2022 р. строк погашення державних облігацій України ПрАТ «СК «УНІКА», номінованих у євро, – 2023 р., дохідність до погашення – 1,89 % (на 31 грудня 2021 р. – 1,99 % – 3,01 %) [19, с. 42].

5. Страхова компанія «Forte Life Insurance» – одна з перших суто національних компаній, що вже понад 17 років працює в сегменті страхування життя, здоров'я та пенсійного забезпечення. Унікальністю компанії є те, що у 2022 р. запущено мобільний застосунок з інтеграцією в «Дія»² – перший застосунок від страхової компанії, який не має аналогів на ринку страхування життя. Завдяки застосунок процес оформлення програми страхування займає всього 3 хв., що є значним успіхом в розвитку лайфового страхування. Стосовно інвестиційної діяльності страхової компанії, то структура розміщення страхових резервів компанії (станом на 30.09.2023 р.) становить: 19,90 % – облігації внутрішньої державної позики; 74,70 % – банківські депозити та поточні ра-

хунки; нерухомість – 4,9 % в містах Київ, Одеса, Полтава, Дніпро [21].

Як бачимо, страхові компанії – лідери ринку страхування життя в інвестиційній діяльності надають перевагу цінним паперам у формі облігацій та банківським депозитам, рідше – інвестиційній нерухомості. Пояснюється такий стан речей тим, що, по-перше, облігації обертаються виключно на організованому ринку, проходять процедуру лістингу та відповідають всім вимогам, що висуваються до біржових інструментів з погляду надійності та захищеності. Для страховиків інвестування в державні облігації або в облігації вітчизняних емітентів є достатньо дохідними. По-друге, розміщення коштів на депозитних рахунках зазвичай не несе великих затрат (наприклад, не має необхідності залучати професійних фінансових посередників, процес укладання депозитного договору відбувається швидко, а його умови є стандартними в більшості банківських установ). Банківські депозити порівняно з іншими інструментами фінансового ринку приносять гарантований і достатньо високий прибуток, який гарантований до виплати навіть у разі банкрутства банківської установи. Не останню роль відіграє й конкуренція між банками загалом, та за конкретного клієнта – юридичну особу зокрема, надаючи комплекс послуг. Також банківський сектор в Україні сьогодні має потужний наглядовий орган у виді Національного банку України. І зазвичай наявна чітка регламентація кредитних рейтингів банку, в якому розміщено активи страховика, на основі міжнародних стандартів. По-третє, незважаючи на той факт, що в Україні майже немає цивілізованого ринку дохідної та інвестиційної нерухомості, включаючи відсутність їх правового регулювання на прикладі європейських держав, – все ж таки інвестування страховими компаніями в нерухомість наявне та достатньо успішне, хоча і не настільки ліквідне порівняно з банківськими депозитами та цінними паперами.

ВИСНОВКИ

Наведені вище законодавчі підстави інвестиційної політики страхових компаній загалом та практичні приклади успішної інвестиційної діяльності страховиків, що надають послуги виключно у сфері страхування життя, здоров'я та пенсійного забезпечення, свідчать про позитивну динаміку розвитку ринку страхування життя в Україні в сучасних умовах. Оскільки страхові внески за договорами довгострокового страхування життя та інвестиційного страхування життя, що надходять від юридичних та фізичних осіб-страхувальників, мають характер т.зв. «довгих коштів», то найбільш ефективним розпорядженням ними є інвестування в різноманітні інструменти фінансового ринку. Отже, страхові компанії-life не лише виконують свою безпосередню функцію – надання страхового захисту від певних життєвих ризиків, а й зберігають кошти страхувальників, примножуючи їх через отримання інвестиційного прибутку та розподіляючи його між клієнтами згідно вимог чинного законодавства.

² «Дія» – державний цифровий застосунок, що містить документи фізичної особи; онлайн портал для отримання державних послуг.

Список використаних джерел

1. Страховий ринок України за 9 місяців 2023. Insurance TOP визначив страховиків-лідерів. URL: <https://forinsurer.com/news/23/11/20/43262>
2. Закону України «Про страхування» від 18 листопада 2021 року № 1909-IX. Офіційний сайт Верховної Ради України. с <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 27.11.2023)
3. Новий словник іншомовних слів: близько 40000 слів і словосполучень / Л.І. Шевченко та ін. Київ, 2008. 672 с.
4. Фесенко О.М. Адміністративно-правовий захист інвестицій в Україні: дис. ... докт. юрид. наук, Київ, 2021. 474 с.
5. Банківська енциклопедія / М.І. Савлук та ін. Київ, 1993. 338 с.
6. Інвестиційне право / Ю.М. Жорнокуй та ін. Харків, 2015. 512 с.
7. Шишка Р.Б. Інвестиційне право України. Київ, 2015. 328 с.
8. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року № 1560-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1991. № 47, ст.646.
9. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ, ПКТ). Документ № 929_010 від 12.03.2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text
10. Міжнародний стандарт Бухгалтерського обліку 28 (МСБО 28) Інвестиції в асоційовані підприємства. Документ 929_046, від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_046#Text
11. Міжнародний стандарт фінансової звітності 4 (МСФЗ 4). Страхові контракти. URL: Редакція від 01.01.2012. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_008#Text
12. Крупка Я.Д. Облік інвестицій: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2001. 302 с.
13. Інвестиційний менеджмент. Київ, 2006. 426 с.
14. Братюк В.П., Бошинда І.М. Інвестиційна діяльність страхових компаній. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 17. С. 69-71.
15. Майданченко І.В. Інвестиційна діяльність страхових компаній – шлях до економічного зростання. *Науково-технічна інформація*. 2012. № 3. С. 41-44.
16. Фінансовий звіт незалежного аудитора за 2022 р. Офіційний сайт СК «MetLife». URL: <https://www.metlife.ua/about-us/reports/annual-reports/>
17. GRAWE. Проміжна інформація емітента цінних паперів за 3 квартал 2023 року. 56 с. Офіційний сайт компанії. URL: https://www.grawe.ua/fileadmin/grawe_ua/Downloads/LV_Report/Promizhnyi_zvit_3_kv_2023_25399836.pdf
18. Інвестиційна політика. Офіційний сайт страхової компанії TAS Life. URL: <https://taslife.com.ua/investycyjna-polityka>
19. Консолідована фінансова звітність небанківської фінансової установи та звіт незалежного аудитора 31 грудня 2022 року. Офіційний сайт СК «UNIQA». URL: https://uniqa.ua/initial_data/
20. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рейтингової шкали» № 665 від 26 квітня 2007 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/665-2007-п#Text>
21. Фінансова стабільність. Щомісячні показники діяльності. Офіційний сайт СК «ФОРТЕ-ЛІАЙФ». URL: <https://fortelife.com.ua/ua/finansovaya-stabilnost-ru/>
22. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Розпорядження №850 від 07.06.2018 «Про затвердження Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика»: Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 06 липня 2018 р. за № 782/32234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18#Text>
23. Постанова НБУ «Про затвердження Положення про порядок проведення операцій, пов'язаних з розміщенням облігацій внутрішніх державних позик» № 248 від 18.06.2003. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 7 липня 2003 р. за № 551/7872. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0551-03#Text>

References

1. Insurance market of Ukraine for 9 months of 2023. Insurance TOP identified the leading insurers. URL: <https://forinsurer.com/news/23/11/20/43262> (in Ukrainian).
2. The Law of Ukraine «On Insurance» November 18, 2021 No. 1909-IX. Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (in Ukrainian).
3. A new dictionary of foreign words: about 40,000 words and phrases / L.I. Shevchenko et al. Kyiv: ARII, 2008. 672 p. (in Ukrainian).
4. Fesenko O.M. Administrative and legal protection of investments in Ukraine: dissertation. ... doctor of legal sciences. Kyiv, 2021. 474 p. (in Ukrainian).
5. Banking encyclopedia / M.I. Savluk et al. Kyiv, 1993. 338 p. (in Ukrainian).
6. Investment law / Yu.M. Zhornokui et al. Kharkiv, 2015. 512 p. (in Ukrainian).
7. Shyshka R.B. Investment law of Ukraine. Kyiv, 2015. 328 p. (in Ukrainian).
8. Law of Ukraine «On Investment Activity» September 18, 1991 No. 1560-XII. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 1991. № 47, art. 646. (in Ukrainian).
9. International financial reporting standards (IFRS, IFRS for SMEs, including IAS and interpretations of KTMFZ, PCT). Document № 929_010 від 12.03.2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text (in Ukrainian).
10. International Accounting Standard 28 (IAS 28) Investments in Associates. Document 929_046, від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_046#Text (in Ukrainian).
11. International Financial Reporting Standard 4 (IFRS 4). Insurance contracts. URL: Edited by 01.01.2012. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_008#Text (in Ukrainian).
12. Krupka Ya. D. Accounting of investments: monograph. Ternopil, 2001. 302 p. (in Ukrainian).
13. Investment management. Kyiv, 2006. 426 p. (in Ukrainian).
14. Bratiuk V.P., Boshynda I.M. Investment activities of insurance companies. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Economics and management*. 2016. № 17. pp. 69-71. (in Ukrainian).
15. Maidanchenko I.V. Investment activity of insurance companies - the way to economic growth. *Scientific and technical information*. 2012. № 3. pp. 41-44. (in Ukrainian).
16. Financial report of the independent auditor for 2022. Official website of the IC «MetLife». URL: <https://www.metlife.ua/about-us/reports/annual-reports/> (in Ukrainian).

17. GRAWE. Interim information of the issuer of securities for the 3rd quarter of 2023. 56 p. Official website of the company. URL: https://www.grawe.ua/fileadmin/grawe_ua/Downloads/LV_Report/Promizhnii_zvit_3_kv_2023_25399836.pdf (in Ukrainian).

18. Investment policy. The official website of the insurance company TAS Life. URL: <https://taslife.com.ua/investycyjna-polityka> (in Ukrainian).

19. Consolidated financial statements of a non-banking financial institution and independent auditor's report as of December 31, 2022. Official site IC «UNIQA». URL: https://uniqa.ua/initial_data/ (in Ukrainian).

20. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the National Rating Scale» №. 665 April 26, 2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/665-2007-%D0%BF#Text> (in Ukrainian).

21. Financial stability. Monthly activity indicators. The official website of the IC «FORTE-LIFE». URL: <https://forte-life.com.ua/ua/finansovaya-stabilnost-ru/> (in Ukrainian).

22. The National Commission, which carries out state regulation in the field of financial services markets. Order №. 850 June 7, 2018 «On approval of the Regulation on mandatory criteria and standards of capital adequacy and solvency, liquidity, profitability, asset quality and riskiness of insurer operations»: Registered in the Ministry of Justice of Ukraine on July 6 2018 p. № 782/32234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18#Text> (in Ukrainian).

23. Resolution of the National Bank of Ukraine «On approval of the Regulation on the procedure for carrying out operations related to the placement of bonds of domestic state loans» №. 248 by 18.06.2003. Registered with the Ministry of Justice of Ukraine on July 7, 2003. № 551/7872. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0551-03#Text> (in Ukrainian).

Oksana KHORVATOVA

PhD in Legal Sciences, Associate Professor, Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1467-3797>

e-mail: ksenja-mail@ukr.net

CIVIL AND LEGAL REGULATION OF INVESTMENT ACTIVITIES OF LIFE INSURANCE COMPANIES

The paper is devoted to some features of the investment activity by life of insurance companies, as well as their civil law regulation. Attention is focused on the fact that life and health insurance is a direction of non-state pension provision in the context of pension reform in Ukraine. A range of questions from potential consumers of insurance services in the field of life and health insurance regarding the investment activity of insurers, methods and means of placing investments, their legal regulation, guarantees of the integrity and safety of accumulation under the life insurance contract has been determined. Scientific approaches to the understanding of investments in general, and the peculiarities of investment activity by life insurance companies have been studied. The norms of national legislation, international financial reporting standards regulating long-term life insurance contracts, including those with an investment component, were analyzed. The civil law procedure for investing funds raised by insurance companies under long-term life insurance contracts and investment life insurance contracts is defined. Examples of investment activities of insurance companies that are leaders in the life insurance market are given. It is indicated that according to statistical data, as of January 1, 2024, 12 life insurance companies are registered and operating in Ukraine. There are life insurance companies provide services exclusively in the field of long-term life insurance, health and pension insurance. Currently, only 8 insurance companies are actively working. It was concluded that financial instruments such as securities in the form of bonds, bank deposits and investment (income) real estate are most popular among life insurance companies for investing.

Keywords: *insurer, life insurance company, insurance activity, life and health insurance, pension reform, non-state pension provision, investments, investment activity*